

Forfatter: Kierkegaard, Søren

Titel: Frygt og bæven

Citation: Kierkegaard, Søren: "Frygt og bæven", i Kierkegaard, Søren: *Frygt og bæven*, udg. af Lars Petersen ; Merete Jørgensen , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 1994, s. 313. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur:
<https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-kierkegaard02val-shoot-idm140578675436096/facsimile.pdf> (tilgået 20. april 2024)

Anvendt udgave: Frygt og bæven

Efterskrift

1. At læse *Frygt og Bæven*

Frygt og Bæven er en intens, eksistentiel nærlæsning af fortællingen om Abrahams ofring af Isak. Men denne nærlæsning fører ikke umiddelbart til, at fortællingen bliver mere forståelig, tværtimod åbner den for større og større afgrunde i fortællingen, og forståelsen må hurtigt se sin uundgåelige undergang i øjnene og koncentrere sig om den rent defensive opgave at forstå, *hvor* uforståelig fortællingen er. Det er da heller ikke generelt S.K.s ærinde at øge menneskers umiddelbare forståelse, men derimod (på bedste sokratiske vis) at undergrave den forståelse, som de tror de har, ud fra en fundamental opfattelse af at mennesker flygter fra frihed og angst og sandhed ved at lukke sig inde i en begrænsende forståelses illusioniske Tryghed og Ro« (*Sygdommen til Døden* 184). Ved lidenskabeligt og utålmodigt, med en karakteristisk kombination af knivs-karp analyse og digterisk *sus*, at læse sig ind i alt det, der ikke står i Det gamle Testaments nøgterne og kortfattede fremstilling, fylder S.K. den tålmodige og næsten fredelige tekst med højspænding: fortællingen udvikler sig for øjnene af læseren til en påtrængende gåde, der momentvis, i uhyggelige glimt, også er en gyser, hvor mord og vanvid lurer. S.K. saboterer bevidst den nemme og bekvemme læsning, hvor man kan »ryge sin Pipe (...) og (...) strække Benene mageligt ud fra sig« (30). Målet er at gøre læseren »sovnlos« (smst.)

Frygt og Bæven er i sig selv skrevet på en måde, der absolut ikke gør det nemt for læseren. *Hirsch* 1933 skriver, at bogen er: »die schwierigste Schrift Kierkegaards, in der er mehr als in jeder andern zur Verwirrung des Lesers getan hat« (635, K.s vanskeligste skrift, i hvilket han har gjort mere for at forvirre læseren end i noget andet skrift). Dette skyldes den hensigt i bogen, at den logiske, fornuftmæssige forståelse *skal* slås i stykker af den lidenskabelige, absurde tro. Bogen er altså i den forstand bevidst og demonstrativt aggressiv, bortset selvfølgelig fra at *den* læser, der *har* den rette tro og derfor læser bogen med hjertet, kan føle sig yderst venligt modtaget. Allerede for første side markeres bogens utilnærmelighed. Forfatteren gemmer sig bag en maske af tavshed (jf. pseudonymet *de silentio*), ikke for at

skjule sin identitet, men for at markere at meningen med denne bog ikke vil være indlysende. Tilsvarende omtales i mottoet et gådefuldt budskab, som ikke enhver forstår. Bogen vil ikke lade sig forstå på almindelige, »fornuftige« betingelser, men åbner sig kun for den læser, der personligt, lidenskabeligt vil leve med i »Lidenskabens Slutninger« (92). Ifølge S.K. kan fortællingen om Abraham og Isak da også kun forstås af den, der vil forstå den som personlig virkelighed, som »Nærværende« (32), men ikke af den, der lægger »Aartusinder mellem sig og Tilværelsens Rystelser« (60). Bogen fordømmer voldsomt den læser, der mener, at det gør fortællingen beroligende og forståelig, at den endte godt, og som derfor ikke ser nogen grund til at interessere sig for eller leve med i, hvad der skete undervejs: »Angsten, Nøden, Paradoxet vil man ikke vide Noget af. Udfaldet lefler man æstetisk med (...) ingen Tempeiraner (er) saa nedrig en Forbryder, som den, der saaledes plyndrer det Hellige« (61).

Som Gud fristede Abraham til at opgive troen, således frister *Frygt og Bæven* bevidst sin læser til at forkorte sine lidelser og lukke bogen. Dette er en konsekvent følge af, at det er en væsentlig strategi i bogen at trække læseren med ind i Abrahams historie, at gøre Abrahams problemer til læserens. På den anden side vil bogen også gerne være *interessant* og lokke og drage læseren med spænding og gåder, frække provokationer og forførende lyrisk retorik. Denne dobbelthed i *Frygt og Bæven*'s strategi over for læseren er en afspejling af den dobbelthed hos S.K. i forholdet til troen, at nok fremhæves overalt troens *Årskab* og fornuftens nødvendige undergang: troen *fremmedgøres* (og dette er det markanteste i *Frygt og Bæven*), men samtidig gøres troen dragende: dens uudgrundelige paradokser, dens mystik, dens drømmende glæde bliver hjertets og lidenskabens indlysende og selvfølgelige mål.

2. Tro og frihed

S.K.s generelle opgør med fornuften er på et konkret historisk plan et opgør med den markante strømning i tidens filosofi og teologi, der arbejdede i forlængelse af den tyske filosof G.W.F. Hegel. S.K.s kritik fremføres overvejende på en vrængende, latterliggørende måde; der sker som regel ikke nogen egentlig diskussion af de hegelianske synspunkter, men de udstilles og udleveres til den indforståede